

СУСПІЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНИЙ АНАЛІЗ ЗОН ВІЛЬНОЇ ТОРГІВЛІ В КНР

Мета. Провести порівняльний аналіз зон вільної торгівлі Китаю, а саме в контексті умов їх функціонування, географічного положення, транспортної доступності, інвестиційної привабливості тощо. Виділити їх сильні та слабкі сторони.

Методика роботи охоплювала використання таких методів як аналіз і синтез, а також методу систематизації. В ході дослідження було опрацьовано значний масив емпіричних даних, що характеризують динаміку розвитку зон вільної торгівлі в Китаї, а також дано оцінку їх економічної діяльності.

Результати. В статті подано оцінку факторів розвитку та умов функціонування китайських зон вільної торгівлі. Висвітлено їх сильні та слабкі сторони. Проаналізовано основні економічні показники діяльності зон за останні роки.

Науковою новизна. Реалізовано спробу систематизувати дані про функціонуючі на сьогоднішній день зони вільної торгівлі в Китаї. Проведено аналіз їх економічної ефективності.

Практичне впровадження досвіду Китаю щодо створення та підтримки розвитку зон вільної торгівлі може забезпечити стимулювання експортного виробництва, диверсифікацію джерел валютних надходжень та покращення інвестиційного клімату в Україні. Водночас, подальші дослідження порушеної тематики сприятимуть кращому розумінню даного інструменту економічного розвитку, зокрема механізмів його ефективного використання.

Ключові слова: зона вільної торгівлі, спеціальна економічна зона, іноземні інвестиції, експорт, імпорт, Китай

ОБЩЕСТВЕННО-ГЕОГРАФИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ ЗОН СВОБОДНОЙ ТОРГОВЛИ В КНР

Цель. Провести сравнительный анализ зон свободной торговли Китая, а именно в контексте условий их функционирования, географического положения, транспортной доступности, инвестиционной привлекательности и тому подобное. Выделить их сильные и слабые стороны.

Методика работы охватывала использование таких методов как анализ и синтез, а также метода систематизации. В ходе исследование был проанализирован значительный массив эмпирических данных, характеризующих динамику развития зон свободной торговли в Китае, а также дана оценка их экономической деятельности.

Результаты. В статье дана оценка факторов развития и условий функционирования китайских зон свободной торговли. Освещены их сильные и слабые стороны. Проанализированы основные экономические показатели деятельности зон за последние годы.

Научная новизна. Реализовано попытку систематизировать данные о функционирующих на сегодня зонах свободной торговли в Китае, а также проведен анализ их экономической эффективности.

Практическая значимость. Изучение и внедрение опыта Китая по созданию и поддержке развития зон свободной торговли может обеспечить стимулирование экспортного производства, диверсификацию источников валютных поступлений и улучшение инвестиционного климата в Украине. В то же время, дальнейшие исследования затронутой тематики будут способствовать лучшему пониманию данного инструмента экономического развития, в частности механизмов его эффективного использования.

Ключевые слова: зона свободной торговли, специальная экономическая зона, иностранные инвестиции, экспорт, импорт, Китай

UDC 911.3

Kylymchuk Anna Anatoliivna

Taras Shevchenko National University of Kyiv,
Kyiv, Ukraine, e-mail: elphenok@bigmir.net

SOCIO-GEOGRAPHICAL ANALYSIS OF THE CHINESE FREE TRADE ZONES

The purpose of the article The investigation and the comparative analysis of Chinese free trade zones, namely in the context of the conditions of their operation, geographic location, transportation availability, investment attractiveness and more. The assessment of their strengths and weaknesses.

Methodology involves usage of such methods as analysis and synthesis, as well as the method of systematization. In the process of the study the great massive of empirical data on the dynamics of free trade zones in China was analyzed and their economic effectiveness was assessed.

Results. The paper analyzes the operating conditions and several factors of the development of the Chinese free trade zones. Their main strengths and weaknesses are highlighted. The basic indicators of economic zones of the recent years are regarded and evaluated.

Scientific novelty. The attempt to systematize the information on existing free trade zones in China is implemented. The analysis of their cost-effectiveness is given.

Practical significance. The investigation and the following implementation of Chinese experience of creating and support the development of free trade zones can provide opportunity to stimulate export production, diversify the sources of foreign exchange earnings and improve the investment climate in Ukraine. Furthermore, the research of the raised topic will contribute to a better understanding of this instrument of economic development and the mechanisms of its effective use in particular.

Keywords: free trade zone, special economic zone, foreign investments, export, import, China.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку Китаю сутність урядової політики країни полягає в максимальному використанні потенціалу економічних, соціальних та науково-технічних зв'язків з іншими державами для структурної перебудови економіки, інтенсифікації виробництва, впровадження ефективної управлінсько-організаційної системи господарства. Механізм її реалізації включає створення та

розширення мережі спеціальних економічних зон (СЕЗ), а також виходу на зовнішні ринки. В умовах інтеграції в світове співтовариство особливо актуальними є питання функціонування спеціальних економічних зон, зокрема зон вільної торгівлі (ЗВТ), які є однією з найбільш ефективних форм зовнішньоекономічної співпраці.

Аналіз останніх досліджень. Серед зарубіжних праць присвячених даній тематиці слід відмітити роботи В. Транка, Дж. Маккалума, В. Мільберга, М.Аменгуаля, М. Гуаньмень. Щодо вітчизняних вчених – проблематикою розвитку китайських зон вільної торгівлі займаються О.Ю. Дубовик, В.О.Шевчук, Н.А.Зотова та ін. На сьогодні недостатньо дослідженими залишаються питання раціонального розміщенні ЗВТ та застосування механізмів підвищення їх ефективності.

Постановка завдання. Цілями даної статті є викладення результатів наукових досліджень щодо виявлення особливостей діяльності зон вільної торгівлі в КНР та оцінки їх ефективності.

Виклад основного матеріалу. На сьогодні в Китаї функціонує п'ятнадцять зон вільної торгівлі у тринадцяти прибережних містах, що займають загальну площу понад 300 кв. км. Варто зазначити, що за кількістю ЗВТ лідирує провінція Гуандун, в якій розташовано шість зон – Гуанчжоу, Шаньтоу, Футянь, Яньтянь, Шатоуцзяо та Чжухай (рис. 1).

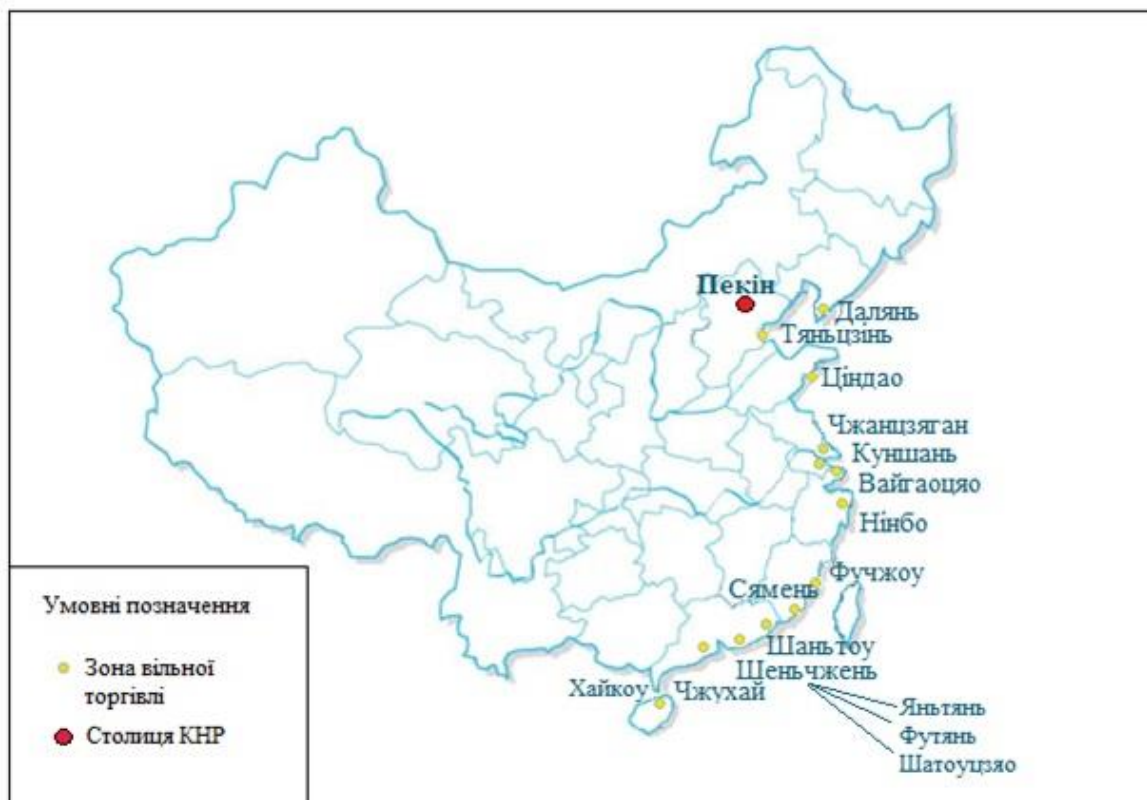

Рис.1 Зони вільної торгівлі Китаю

Зони вільної торгівлі – спеціально відведені території для проведення операцій з міжнародної торгівлі, переробки продукції для

подальшого експорту, реекспорту та пов'язаних операцій. Це обмежені зони з особливим юридичним статусом по відношенню до решти території держави та пільговими економічними умовами для національних та іноземних підприємців. Доставка товарів у ЗВТ з інших регіонів Китаю прирівнюється до експортних операцій, а відправлення із ЗВТ на решту території країни вважається імпортом. При цьому згідно податкового законодавства КНР не оформлюються експортно-імпортні ліцензії, не стягуються митні збори та податок на додану вартість щодо технічного обладнання, витратних матеріалів, транспортних засобів, офісної техніки, що ввозяться з-за кордону для власних потреб ЗВТ, а також щодо іноземних матеріалів, запасних частин, палива, пакувальних матеріалів, що імпортуються для реекспортних операцій.

Найпершою і найбільш успішною вільною економічною зоною в Китаї стала ЗВТ Шеньчжень в провінції Гуандун, яка об'єднує три вільні економічні зони: Яньтянь, Футянь та Шатоуцзяо, а також митний логістичний парк Яньтянь. Транспортне положення ЗВТ Шеньчжень — надзвичайно вдале. Тут розташовується четвертий за величиною пропускної здатності порт в світі — Шеньчжень, та міжнародний аеропорт Баоань, що також в 2011 році зайняв четверте місце за кількістю вантажоперевезень. Крім того Шеньчжень знаходиться на перетині залізниць Пекін-Гуанчжоу та Пекін-Коулун, а також є відправним пунктом для швидкісних автомагістралей Шеньчжень-Шаньтоу та Гуанчжоу-Шеньчжень.

ЗВТ Шеньчженю займають перше місце за сумарним показником ВВП, що в 2010 р. становив 10,3 млрд. \$ і досяг 18 млрд. \$ в 2013, а також величиною експортних надходжень. В 2012 році доходи зони від експорту продукції склали 27,7 млрд. \$, а загальний обсяг зовнішньої торгівлі перевищив 126,25 млрд. \$, що становить 46,5 % від торгівельного обороту Шеньчженю [1,6]. Так як більшість підприємств є експортно-орієнтованими й відповідно залежними від економічної ситуації на світовому ринку, це певною мірою погіршує інвестиційний клімат ЗВТ Шеньчженю. Серед несприятливих факторів також слід виділити високі інвестиційні витрати та нестачу земельних ресурсів. Постійний же приріст прямих іноземних інвестицій (ПІІ) в Шеньчжені пояснюється бажанням інвесторів вкладати кошти в одну з найбільших експортних баз країни, що утримує лідируючу позицію серед усіх внутрішньоконтинентальних міст Китаю вже протягом 16 років.

Ще однією ЗВТ провінції Гуандун є зона Шаньтоу, яка відзначається одними з найнижчих економічних показників й до того ж зазнає значної конкуренції з боку ЗВТ Шеньчженю. Однак в останні роки економіці зони притаманні стійкі темпи розвитку. Валовий внутрішній продукт Шаньтоу за 2013 рік зріс на 27 % щодо попереднього року, склавши близько 0,76 млрд. \$. За той самий період обсяг валової промислової продукції збільшився на 12,4 %, а показник вартості експортної продукції — на 1,4%

[5]. Постійне зростання характерне також і для обсягів залучених іноземних інвестицій, що за перше півріччя 2013 року дорівнювали 150 млн. \$ і в основному були спрямовані на розвиток логістики та складського сектору.

ЗВТ Шаньтоу також розташована в межах Спеціальної економічної зони і має розвинену транспортну систему. Важливе значення для транспортування товарів мають залізниця Гуанчжоу-Мейчжоу-Шаньтоу та шосе Шеньчжень-Шаньтоу і Шаньтоу-Феньшуей. Останні два забезпечують сполучення Шаньтоу з двома іншими СЕЗ — Шеньчжень та Сямень. Тут також розташований один із 20 найбільших портів країни — Шаньтоу, відстань від якого до Гонконгу складає всього 187 морських миль, і майже стільки ж до південного порту Тайваню Гаосюн. Крім вигідного географічного положення, перевагою ЗВТ Шаньтоу являється нижча вартість землі в порівнянні з іншими зонами. Вагомим недоліком, що певною мірою впливає на відсталість економіки Шаньтоу, є нестача висококваліфікованих кадрів.

Третьою зоною провінції Гуандун є ЗВТ Чжухай. Зона має досить вигідне географічне положення та зручну транспортну систему. Вона розташована всього в 10 км від аеропорту та порту Макао, від якого відділена вузькою протокою. В 30 км від неї знаходиться аеропорт Чжухай, а на відстані 45 км — порт Чжухай. До того ж на території ЗВТ перетинаються автомагістралі Гуанчжоу-Чжухай та Пекін-Чжухай.

Чжухай ЗВТ стимулює залучення інвестицій у складський сектор, логістику та обробні галузі, що займаються переробкою експортної продукції. В 2013 році показник валової продукції промисловості зони становив 1,67 млрд. \$, а зовнішньоторговельний оборот склав 4,25 млрд. \$, з яких 2,93 млрд. \$ припадало на експорт. Обсяг фактично використаних іноземних інвестицій досяг 37 млн. \$, при цьому ще на кінець 2008 року в зоні було створено понад 150 представництв різних компаній з 20 країн світ [6]. Однак, незважаючи на присутність численних транснаціональних компаній, ЗВТ Чжухай досі не має потужної виробничої бази і також, як і зона Шаньтоу, зазнає конкурентного впливу ЗВТ Шеньчжень.

ЗВТ Нінбо розташована в межах Зони економіко-технологічного розвитку Нінбо поблизу порту Нінбо-Чжоушань, який є четвертим на материковій частині КНР за контейнерообігом (контейнерною пропускною здатністю). Завдяки шосейному сполученню ЗВТ має зв'язки із Шанхаєм та Ханчжоу. А залізниця Бейлун через національну залізничну мережу сполучає зону із багатьма іншими великими містами Китаю. Транспортування товарів здійснюється також повітряним транспортом через розташований поблизу аеропорт Нінбо Ліше, який має понад 30 внутрішніх маршрутів.

ЗВТ Нінбо має обмежені земельні ресурси, а операційні витрати тут досить високі. Незважаючи на наявність слабких сторін, зона має відносно привабливий інвестиційний клімат. Лише протягом 2012 року було

впроваджено та профінансовано 10 нових інвестиційних проектів загальною сумою 141,7 млн. дол. В 2012 році ВВП Нінбо становив 2,19 млрд. \$, а обсяг експортних надходжень — 4,88 млрд. \$ при загальному товарообороті в 13,27 млрд. \$. Крім зовнішньої торгівлі та логістики, підприємства зони також задіяні у виробництві та обробці товарів для експорту. Саме тому економіка ЗВТ Нінбо досить залежна від коливання валютних курсів та вартості логістичних послуг.

Однією з найбільш розвинутих ЗВТ Китаю є безмитна зона Вайгаоцяо в Новому районі Пудун міста Шанхай. Її транспортне положення є надзвичайно вигідним. Вона розташована на відстані 40 км від міжнародного шанхайського аеропорту Пудун, який в 2011 році був визнаним найбільшим на материковому Китаї за вантажообігом, та в 35 км від шанхайського аеропорту Хунцяо. Крім того, поблизу зони знаходиться один з найважливіших портів міста – однойменний порт Вайгаоцяо, на долю якого припадає більше половини контейнерообігу Шанхаю та обробка близько 90 суден щодня [3]. Важливу роль для логістичної сфери Вайгаоцяо відіграє доступність розташованого поблизу залізничного терміналу Шанхаю, який має понад сто вантажних ліній і з'єднує місто з більшістю інших великих міст країни.

До 2009 безмитна зона Вайгаоцяо була перетворена на багатофункціональну зону, яка спеціалізується на міжнародній торгівлі, передовому виробництві, сучасній логістиці, проведенні ярмарків та торгівлі супутньою продукцією. В 2012 році частка валової промислової продукції Вайгаоцяо зросла до 12 млрд. \$, що становить 2,3% від загальної валової продукції Шанхаю. Загальний обсяг зовнішньої торгівлі склав 77 млрд. \$ або 20,9 % від зовнішнього товарообороту міста. На кінець 2008 року у ЗВТ Вайгаоцяо було представлено понад 6 тис. іноземних торговельних компаній. І лише за один 2011 рік було запущено 126 нових проектів з іноземним інвестуванням, при цьому обсяг прямих іноземних інвестицій склав 717 млн. \$. Понад 60 транснаціональних компаній відкрили власні операційні центри в межах зони. Частка їх сумарного доходу від продажів становить 31 % фінансового доходу Вайгаоцяо [2]. ЗВТ Вайгаоцяо має потужну виробничу базу, а також можливість залучення висококваліфікованих кадрів з Шанхаю. До недоліків зони слід віднести відносно високі операційні витрати, а також нестачу земельних ресурсів.

Найбільшою за площею та першою безмитною зоною, що була створена на північному сході КНР є ЗВТ Далянь в провінції Ляонін. Ці два фактори надають їй ряд переваг. По-перше, завдяки величезній в порівнянні з іншими зонами території, Далянь вміщує близько 5 тис. зареєстрованих фірм, дві третини яких складають підприємства з іноземними інвестиціями, сумарний обсяг яких перевищив 6 млрд. дол. По-друге, завдяки відсутності конкуренції, в 2011 році загальна вартість експорту зони склала 3,55 млрд. \$. За цим показником Далянь зайняла

друге місце серед усіх зон Китаю. По-третє, ЗВТ Далянь знаходиться недалеко від Японії та Кореї і має поблизу декілька портів, зокрема контейнерний порт Даяован, що значно підвищує об'єми зовнішньої торгівлі з цими країнами. Для транспортного положення зони важливим є близьке розташування наземних комунікацій - автомобільного шосе Шеньян-Далянь та залізничної вантажної станції на відстані 2 км. Крім того, ЗВТ Далянь розташована в 26 км від міжнародного аеропорту Далянь, який в 2011 році зайняв 15 місце за вантажообігом в країні [3]. В 2006 році керівництвом зони Далянь було прийнято рішення розширити логістичні функції та створити митний логістичний парк поблизу відкритого порту Даяован. Він став потужною логістичною базою Північно-Східного Китаю. Варто зазначити, що територія навколо зони Далянь є значно менш розвинутою, ніж східні та південні райони, де розташовані решта ЗВТ держави. Саме тому, ця зона завдяки залученню іноземних інвестицій відіграє провідну роль в розвитку даного регіону.

Найближчою до вільної економічної зони Далянь є ЗВТ Ціндао в провінції Шаньдун. Зона Ціндао розташована в районі Хуаньдао прилеглому до порту Ціндао, що є п'ятим за величиною в КНР та зайняв 10 місце в світі за обсягами контейнерних перевезень в 2008 році. Шосе Цзяочжоу Бей через національні магістралі сполучає Ціндао з Пекіном, а також багатьма іншими великими містами Китаю. Вантажні перевезення повітряним транспортом дещо обмежені, так як найближчий аеропорт Ціндао Лютін знаходиться на відстані 45 км.

За перше півріччя 2011 р. ВВП ЗВТ Ціндао склав 1 млрд. \$, що на 20% більше ніж в попередньому році. В 2012 році цей показник зріс ще більше досягнувши 1,77 млрд. \$. Обсяги зовнішньої торгівлі за той самий період зросли на 26 % досягши 9,6 млрд. \$. Тут нараховується близько 1000 підприємств з іноземним капіталом, що задіяні в торгівлі, обробці експортної продукції, внутрішній дистрибуції, складському секторі, логістиці. Показовим є той факт, що у 2013 р. обсяг фактично використаних інвестицій з-за кордону склав 100 млрд. \$ [5].

Особливістю зони Ціндао є наявність національної товарної біржі. До основної продукції, що реалізується шляхом торгів, належить натуральний каучук, бавовна, сільськогосподарська продукція, будівельні матеріали та вугілля. Варто відзначити, що ЗВТ Ціндао представляє перший та найбільший біржовий ринок з продажу каучуку в Китаї, річні обсяги якого складають четверту частину від сумарного показника по країні. На даний момент він займає третє місце в світі після Сінгапурської та Токійської бірж. Крім того, на біржі Ціндао також реалізуються права щодо видобуту корисних копалин. В торгах беруть участь понад 10 тис. підприємств-учасників, а річний обсяг продажів перевищує 8,5 млрд. \$.

Єдиною вільною економічною зоною, що розташована за межами материкового Китаю є ЗВТ Хайкоу в острівній провінції Хайнань. Вона розташована на відстані 3 км від порту Хайкоу, одного з найбільших на

півдні КНР, який здійснює сполучення з понад 23 країнами Азії. В 10 км від зони проходить шосе Наньха, а на відстані 18 км знаходиться Міжнародний аеропорт Хайкоу Мейлан. Промисловість зони представлена біофармацевтикою, інформаційними технологіями та автомобілебудуванням, яке є найпотужнішою індустріальною галуззю Хайкоу. Лише на одну автомобільну компанію Haima Auto припадає 8,17 млрд. \$ валової промислової продукції, що становить понад половину від загального обсягу промислового виробництва зони. В 2011 році цей показник становив — 15,56 млрд. \$, з яких 3,85 млрд. \$ становила біофармацевтична продукція [2].

Незважаючи на те, що Хайкоу являється вільною економічною зоною, її частка в валовому обсязі зовнішньої торгівлі міста Хайкоу становить лише трохи більше 6 %. За цим показником зона займає останню позицію серед усіх ЗВТ Китаю, що в 2011 р. становив 143,77 млн. \$. До того ж Хайкоу є найбільш відсталою зоною за рівнем розвитку логістичної індустрії. Водночас ЗВТ Хайкоу має найнижчий рівень забруднення повітря та водних ресурсів. Однак, досить вагому проблему являє собою сезон ураганів, який створює значні перешкоди для розбудови інфраструктури зони.

Найменш функціонально диверсифікованою є ЗВТ Фучжоу, що розташована в провінції Фуцзянь. Вона входить до складу зони економіко-технологічного розвитку Фучжоу. Сама зона знаходиться поблизу порту Фучжоу, аванпорт якого — Мавей, розташований безпосередньо на території ЗВТ. Крім морського сполучення, Фучжоу характеризується доступністю повітряних, залізничних та автомобільних перевезень. По території зони проходять дві автомагістралі, а в 25 км від неї знаходиться аеропорт Фучжоу. Основною ж транспортною лінією є Залізниця Фучжоу-Мавей. Завдяки вдалому розташуванню в гирлі річки Мін на східному узбережжі Китаю та близькості Тайваню, на долю ЗВТ Фучжоу припадає значна частка торгівельних операцій з останнім.

Зона Фучжоу спеціалізується в основному на логістиці та дистрибуції. З метою удосконалення логістичної бази в 2007 році тут був створений Митний логістичний парк. Крім того, в майбутньому планується збудувати додатковий новий порт з пропускнуою здатністю в 75 млн. тонн на рік. Однак, зважаючи на те, що дана ЗВТ розташована в районі тайфунів, природні катаклізми щороку завдають збитків прибережним підприємствам.

До групи ЗВТ, в межах яких наявний митний логістичний парк також відноситься зона Тяньцзінь. Порт Тяньцзінь, в якому знаходиться ЗВТ, є третім за величиною вантажопотоку після портів Шанхаю та Нінбо. Вантажі, що транспортуються з півночі та північного заходу країни до східного узбережжя або закордон, головним чином, проходять саме через цей порт. В 2011 році вантажообіг в Тяньцзіні склав 451 млн. тонн [4]. ЗВТ порту Тяньцзінь розташована в 38 км від міжнародного аеропорту Бінхай

та в 145 км від міжнародного столичного аеропорту Пекіну. Відстань до центру самої столиці складає близько 140 км. Саме тому, значна частка обсягу зовнішньої торгівлі Пекіну припадає саме на ЗВТ Тяньцзінь. Крім функцій міжнародної торгівлі, логістики та складування, для зони також характерним є проведення виставок-продажів. Основною продукцією тут виступають автомобілі, обладнання, електроніка та нафтопродукти. На кінець 2010 р. в зоні порту Тяньцзінь нараховувалось понад 9000 компаній. В останні роки, завдяки високому рівню розвитку транспортної системи, а також значному попиту на послуги з перевезень вантажу, в Тяньцзіні функціонує велика кількість логістичних фірм.

Зовнішньоторговельний оборот зони в 2011 р. склав 19,18 млрд. \$, а вартість валової промислової продукції становила 14,5 млрд. \$, що на 15 % та 30 % вище за відповідні показники попереднього року. Незважаючи на високі інвестиційні витрати в порівнянні із сусідніми містами такими як Ланфан, Баодін та Ціньхуандао, ЗВТ порту Тяньцзінь має багато крупних інвесторів, які здійснюючи фінансування певних підприємств, впливають й на розвиток супутніх галузей.

На території порту також розташована вільна економічна зона Чжанцзяган. Ця зона, включаючи митний логістичний парк Чжанцзяган, знаходиться в північно-західній частині однойменного порту, вантажообіг якого в 2011 році склав 221 млн. тонн в порівнянні із 451 млн. тонн порту Тяньцзінь [4]. Завдяки унікальному географічному положенню, зона має вихід до Південно-Китайського моря та шосейне сполучення з містами Вусі та Сучжоу, Шанхай і Ханчжоу, які знаходяться на відстані близько 75 та 140 км відповідно. Крім того, через Чжанцзяган проходить одна з найважливіших автомагістралей країни – Пекін-Шанхай. Однак, підприємства зони постійно вимушені конкурувати з компаніями, що розташовані в решті спеціальних зон провінції Цзянсу, зокрема з СЕЗ Шанхай.

Основними галузями ЗВТ Чжанцзяган є логістика продукції хімічної промисловості, обробка текстильної та харчової продукції. Це єдина зона в Китаї, що спеціалізується на продажі хімікатів. На кінець 2008 року тут нараховувалось понад 600 підприємств хімічної промисловості загальний обсяг торгівлі яких склав за рік 4,2 млрд. \$. В 2007 р. тут також було створені потужні ринки зерново-олійної промисловості і текстильних матеріалів [5]. Останній зайняв площу понад 500 тис. кв. км. Таким чином основні підприємства Чжанцзяган є досить чутливими до світових цін, постійне зростання яких зменшує рентабельність компаній. В 2011 р. ВВП зони склав 8,3 млрд. \$, збільшившись на 15 % в порівнянні з попереднім роком. Обсяг зовнішньої торгівлі зріс на 31 % і перевищив 15 млрд. \$. В 2012 р. на території зони нараховувалось 263 іноземних промислових підприємства, а загальний обсяг використаних іноземних інвестицій досяг 15 млрд. \$.

Наймолодшою ЗВТ Китаю є зона Куньшань створена в 2009 році на базі експортно-виробничої зони Куньшань в провінції Цзянсу. Вона розташована всього в 50 км від Шанхаю та в 37 км від міста Сучжоу. Географічне положення та транспортна доступність зони є одними з найкращих в порівнянні з усіма іншими ЗВТ країни. Поблизу Куньшань проходять швидкісне шосе Шанхай-Наньцзін та Національна автомагістраль 312, а також залізниця Пекін-Шанхай. В 45 км від зони знаходиться Шанхайський аеропорт Хунцяо, а на відстані 100 км – міжнародний аеропорт Пудун. Морські перевезення можливі завдяки трьом найближчим портам: в Шанхаї, Чжанцзяган і Тайцан. Останній розташований всього в 35 км від Куньшань.

За декілька років свого існування зона Куньшань досягла значного рівня розвитку і тепер входить в п'ятірку ЗВТ Китаю із найвищими економічними показниками. На початок 2013 року тут було зареєстровано понад 200 компаній, загальний капітал яких становив близько 1,3 млрд. \$. Вони в основному спеціалізуються на виробництві та продажу електроніки, оптичних напівпровідників, офісного обладнання та автозапчастин. Щорічний зовнішньоторговельний оборот зони з 2011 року перевищує 50 млрд. \$, з яких більшу частину складають експортні надходження. Значна частка у виробництві та експорті продукції припадає саме на товари наукомістких галузей, зокрема електронні інформаційні продукти. Незважаючи на жорстку конкуренцію з боку решти п'яти ЗВТ провінції Цзянсу, Куньшань продовжує нарощувати обсяги своєї економіки. Зокрема, лише в 2012 році тут було створено близько 50 нових підприємств, що дало змогу працевлаштувати в цілому 120 тис. робітників.

Висновки. Таким чином, виходячи із порівняльного аналізу особливостей функціонування зон вільної торгівлі в Китаї, можна стверджувати про наступне:

- одним з найважливіших факторів розвитку ЗВТ на початкових етапах є її географічне положення та транспортна доступність;
- більшість зон розташовані в історичних торговельних містах, зокрема ще в XV ст. обмін товарами із найближчими морськими країнами було зосереджено в трьох містах – сучасних зонах вільної торгівлі: торговельні операції з Японією проводились в порту Нінбо, з Філіппінами - в Фучжоу, а з Індонезією - в Гуанчжоу ;
- економічні показники ЗВТ залежать не лише від числа експортно-імпортних операцій, а й від видів продукції, яка в них реалізується, а також промисловості, яка тут функціонує;
- незважаючи на незначні масштаби, ЗВТ в якості експериментальних зон застосування принципів вільної торгівлі, відіграли важливу роль у підготовці до вступу й прийнятті країни до членів СОТ після 11 років їх функціонування.

Список використаних джерел:

1. Шен Лаюн Статистичний щорічник КНР. – Пекін, 2014. – 799 с.

2. Офіційний сайт Китайської асоціації зон розвитку [Електронний ресурс] - Режим доступу: www.cadz.org.cn/ (26.03.2016)
3. Офіційний сайт Міністерства комерції Китаю [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://english.mofcom.gov.cn/> (26.03.2016)
4. Офіційний сайт Національного бюро статистики Китаю [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://www.stats.gov.cn> (22.03.2016)
5. China Industrial Parks / HKTDC Rresearch <http://www.chinaknowledge.com/Manufacturing/IndustrialPark.aspx?province=3&content=222> [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://china-trade-research.hktdc.com/business-news/article/Fast-Facts/China-Industrial-Parks/ff/en/1/1X39VTUR/1X06BOS8.htm> (10.04.2016)
6. Industrial parks [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://www.chinaknowledge.com/Manufacturing/IndustrialPark.aspx?province=3&content=222>

Список использованных источников:

1. Шен Лаюн Статистический ежегодник КНР. – Пекин, 2014. – 799 с.
2. Официальный сайт Китайской ассоциации зон развития [Электронный ресурс] – Режим доступа: www.cadz.org.cn/ (26.03.2016)
3. Официальный сайт Министерства коммерции Китая [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://english.mofcom.gov.cn/> (26.03.2016)
4. Официальный сайт Национального бюро статистики Китая [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://www.stats.gov.cn> (22.03.2016)
5. China Industrial Parks / HKTDC Rresearch [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://china-trade-research.hktdc.com/business-news/article/Fast-Facts/China-Industrial-Parks/ff/en/1/1X39VTUR/1X06BOS8.htm> (10.04.2016)
6. Industrial parks [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://www.chinaknowledge.com/Manufacturing/IndustrialPark.aspx?province=3&content=222>

References:

1. Sheng Laiyun China Statistical yearbook. - Beijing, 2014. – 799 p.
2. The official web-site of Chinese association of development zones [Electronic resource] — Access mode: www.cadz.org.cn/ (26.03.2016)
3. The official web-site of The Ministry of commerce of China [Electronic resource] — Access mode: <http://english.mofcom.gov.cn/> (26.03.2016)
4. The official web-site The National Bureau of Statistics of China [Electronic resource] — Access mode: <http://www.stats.gov.cn> (22.03.2016)
5. China Industrial Parks / HKTDC Rresearch [Electronic resource] — Access mode: <http://china-trade-research.hktdc.com/business-news/article/Fast-Facts/China-Industrial-Parks/ff/en/1/1X39VTUR/1X06BOS8.htm> (10.04.2016)
6. Industrial parks Electronic resource] — Access mode: <http://www.chinaknowledge.com/Manufacturing/IndustrialPark.aspx?province=3&content=222>